

Sygn. akt II Ca 313/14

POSTANOWIENIE

Dnia 3 czerwca 2014 r.

Sąd Okręgowy w Świdnicy, II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący: SSO Jerzy Dydo

Sędziowie: SO Barbara Nowicka

SO Małgorzata Mróz

Protokolant: Violetta Drohomirecka

po rozpoznaniu w dniu 3 czerwca 2014 r. w Świdnicy

na rozprawie

sprawy z wniosku E. S.

przy udziale R. Z. i (...)Oddziału w W.

o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu spadku

na skutek apelacji wnioskodawczynie

od postanowienia Sądu Rejonowego w Wałbrzychu

z dnia 28 stycznia 2014 r. sygn. akt VIII Ns 273/13

postanawia:

I. ***oddalić apelację;***

II. ***zasądzić od wnioskodawczynie na rzecz uczestnika (...)Oddziału w W. 60 zł kosztów postępowania apelacyjnego.***

Sygn. akt II Ca 313/14

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 28 stycznia 2014r. Sąd Rejonowy w Wałbrzychu VIII Wydział Cywilny w sprawie z wniosku E. S. przy udziale R. Z. i (...)Oddział w W. oddalił wniosek o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu spadku i obciążył wnioskodawczynie kosztami postępowania.

Sąd Rejonowy ustalił następujący stan faktyczny:

Spadkodawczynie J. Z. prowadziła działalność gospodarczą pod firmą PPHU (...) w Ś.. Jej pełnomocnikiem w tym zakresie był mąż wnioskodawczynie A. S., który faktycznie prowadził w imieniu spadkodawczynie całą działalność.

Z tytułu nieuiszczania składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych spadkodawczyni posiadała zadłużenie wobec (...).

Spadkodawczyni J. Z. zmarła w dniu 11 maja 2010 roku. W chwili śmierci pozostawała w związku małżeńskim z R. Z.. Spadkodawczyni miała jedno dziecko, tj. wnioskodawczynię E. S.. Wnioskodawczyni o tytule do spadku po matce dowiedziała się w dacie jej śmierci. Do chwili śmierci matki wnioskodawczyni utrzymywała z nią stały kontakt. Nie składała żadnego oświadczenia spadkowego dotyczącego spadku po matce.

Wierzyciel spadkodawczyni(...)Oddział w W. złożył w dniu 25 lutego 2011 roku wniosek do tutejszego Sądu o stwierdzenie nabycia spadku po J. Z.. Jako spadkobiercę wskazał męża zmarłej – R. Z.. Do wniosku dołączono m.in. rozliczenie z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od czerwca 2000 roku do grudnia 2006 roku w związku z prowadzoną przez spadkodawczynię działalnością gospodarczą. Z rozliczenia wynika, że spadkodawczyni J. Z. posiadała zadłużenie z tego tytułu wobec (...)w łącznej kwocie 542 744, 79 zł , w tym należność główna wynosiła 269 308, 79 zł , natomiast odsetki – 273 436 zł.

Postanowieniem z dnia 12 sierpnia 2011 roku wezwano córkę spadkodawczyni E. S. do udziału w sprawie jako uczestniczkę postępowania. W dniu 29 sierpnia 2011 roku doręczono wnioskodawczyni odpis wniosku wraz załącznikami, w tym rozliczenie spadkodawczyni z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od czerwca 2000 roku do grudnia 2006 roku oraz wezwanie do osobistego stawiennictwa jako strona na termin rozprawy w dniu 19 września 2011 roku. Postanowieniem z dnia 19 września 2011 roku Sąd Rejonowy w Wałbrzychu stwierdził, że spadek po J. Z. nabyli na podstawie ustawy w sposób prosty: mąż R. Z. i córka E. S. po 1/2 części. Wnioskodawczyni zaskarżyła powyższe postanowienie ale prawomocnym postanowieniem z dnia 2 stycznia 2012 roku odrzucono apelację wnioskodawczyni.

Wnioskodawczyni pozostaje w związku małżeńskim z A. S. od 1989 roku. Małżonkowie mieszkają wspólnie przy ul. (...) w W.. Umową z dnia 28 kwietnia 1995 roku pomiędzy małżonkami została zniesiona wspólność majątkowa małżeńska.

Przy tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Rejonowy uznał, że wniosek nie jest uzasadniony. Przytaczając przepisy art. 1019§1 kc i art. 84 kc oraz art. 88§2 kc Sąd Rejonowy wskazał, że warunkiem uchylecia się od skutków prawnych niezłożenia oświadczenia w zawitym terminie 6 miesięcy od daty otwarcia spadku i przyjęcia tym samym spadku wprost jest wykazanie przez spadkobiercę na zasadach ogólnych (art. 6 kc), że nie składając oświadczenia o odrzuceniu spadku, został podstępnie wprowadzony w błąd przez osobę bezpośrednio odnoszącą korzyść z takiego oświadczenia. Spadkobierca nie musi przy tym wykazywać, że błąd był istotny oraz, że dotyczy treści czynności prawnej. Odwołując się do orzecznictwa SN (postanowienie z dnia 1 grudnia 2011r., CSK 85/11 i postanowienie z dnia 30 czerwca 2005, IV CK 799/04) Sąd Rejonowy wskazał, że o błędzie, co do przedmiotu spadku można mówić wtedy, gdy brak wiedzy o rzeczywistym stanie majątku spadkowego nie jest wynikiem braku staranności po stronie spadkobiercy, czy też inaczej, gdy błąd jest usprawiedliwiony okolicznościami sprawy.

Błędem takim nie jest niezajomość przedmiotu spadku pozostająca w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustaleniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego.

Według Sądu Rejonowego wnioskodawczyni wiedziała o działalności gospodarczej prowadzonej przez matkę oraz, że pełnomocnikiem matki w tym zakresie jest jej mąż. Utrzymywała z nią stały kontakt, aż do śmierci spadkodawczyni. W dacie otwarcia spadku wiedziała, że jest powołana do spadku. Sąd Rejonowy przyjął zatem, że wnioskodawczyni była świadoma praw i obowiązków wynikających z powołania do spadku po matce, a więc przy dołożeniu zwykłej i przeciętnej staranności mogła dowiedzieć się o rzeczywistym stanie majątku spadkowego, w tym o zobowiązaniach podatkowych. Wiadomość taka mogła uzyskać zarówno od ojca jak i męża, a jako spadkobierczyni także od(...)i (...). Według Sądu Rejonowego wnioskodawczyni nie wykazała, aby podjęła jakiegokolwiek starania w celu uzyskania informacji na temat spadku po matce. Przeciwnie, wnioskodawczyni zaniechała takich starań, a nawet zaniechała wszczęcia postępowania spadkowego.

Z tych względów Sąd Rejonowy uznał, że niezłożenie przez wnioskodawczynię oświadczenia woli w zawitym terminie 6 miesięcy od otwarcia spadku nie było wywołane podstępnie przez wierzyciela (...), gdyż ten nie wprowadził wnioskodawczyni w błąd, co do zadłużenia spadkodawczyni. Do wniosku o stwierdzenie spadku wierzyciel dołączył pełne rozliczenie z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, z którego wynikało łączne zadłużenie spadkodawczyni na kwotę 542.744,79zł. O kosztach postępowania Sąd Rejonowy orzekł na podstawie art. 520§3 kpc.

Od postanowienia Sądu pierwszej instancji apelację złożyła wnioskodawczyni zaskarżając postanowienie w całości zarzucając:

I. Naruszenie prawa materialnego, tj.

a) art. 1019§1 i 2 kodeksu cywilnego (dalej: k.c.) w związku z art. 84§1 i 2 kc. przez jego błędną wykładnię polegającą na braku przyjęcia, że niewiedza wnioskodawczyni o istnieniu długu spadkowego jest usprawiedliwiona okolicznościami sprawy, a przez to wywiedzenie przez Sąd orzekający, że nie może być uznana za błąd w rozumieniu ww. przepisów, co spowodowało, że Sąd Rejonowy nietrafnie uznał, że E. S. pozostawała w pozbawionych podstaw przypuszczeniu dotyczącym stanu majątkowego po zmarłej matce – J. Z., podczas gdy nie miała ona żadnych sygnałów świadczących o możliwości posiadania przez matkę długów,

b) art. 5 kc. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie polegające na jego pominięciu w ustalonym stanie faktycznym, podczas gdy działanie uczestnika postępowania ad.1 – (...)polegające na wywołaniu podstępnie poważnego błędu przy podjęciu decyzji przez wnioskodawczynię o prostym przyjęciu spadku po zmarłej J. Z., stanowi czynienie ze swojego prawa użytku, który jest sprzeczny z zasadami współżycia społecznego, a przez to nie powinno być przez Sąd Rejonowy orzekający w sprawie uważane za wykonywanie prawa oraz nie powinno korzystać z ochrony.

II. Naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj:

a) art. 233§1 i 2 kpc. poprzez przekroczenie granic swobodnej oceny dowodów przeprowadzonych w sprawie, wbrew zasadom doświadczenia życiowego, polegające na zupełnym pominięciu, dla oceny pozostawania przez wnioskodawczynię w błędzie podczas postępowania w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku toczącego się przez tutejszym Sadem pod sygn. akt VIII Ns 410/11, faktu, iż E. S. nie doręczono, złożonego przez(...) jedynie do Sądu, zestawienia obrazującego rzeczywiste zadłużenie spadkobierczyni, a w konsekwencji błędnym przyjęciu na etapie subsumcji oraz wyrokowania, iż błąd wnioskodawczyni nie został wywołany przez (...),

b) art. 233§1 i 2 kodeksu postępowania cywilnego polegające na błędnej ocenie zebranego materiału dowodowego z pominięciem, przy ocenie znajdowania się przez wnioskodawczynię w błędzie usprawiedliwionym okolicznościami sprawy, faktycznej separacji między małżonkami S., jak również braku posiadania jakichkolwiek informacji wskazujących na zadłużenie działalności gospodarczej prowadzonej przez J. Z., która to działalność została wykreślona w dniu 30 listopada 2006r.

W oparciu o tak sformułowane zarzuty wnioskodawczyni wniosła o:

1. Zmianę zaskarżonego postanowienie w całości poprzez uwzględnienie wniosku, ewentualnie o:
2. Uchylenie ww. postanowienia Sądu Rejonowego z dnia 28 stycznia 2014r. i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.
3. Zasądzenie od uczestnika postępowania ad. 1) na rzecz wnioskodawczyni kosztów sądowych oraz kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje według norm przepisanych oraz kosztów opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

Sąd Okręgowy zważył:

Apelacja jest bezzasadna.

Rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego jest trafne, mimo częściowo błędnego uzasadnienia. Przede wszystkim należy podkreślić, że zgodnie z przepisem art. 1019§1 i 2 kc, do uchylenia się spadkobiercy od skutków prawnych złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku pod wpływem błędu jak również do uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku, stosuje się przepisy o błędzie, w tym przepis art. 88§2 kc, który przewiduje roczny termin do złożenia takiego oświadczenia, liczony od wykrycia błędu. Jeżeli uchylenie się nastąpiło w pozwie, to jako datę uchylenia przyjąć należy datę doręczenia pozwu. Wnioskodawczyni była uczestniczką postępowania spadkowego po matce. Z protokołu rozprawy z dnia 12 sierpnia 2011r. w sprawie spadkowej sygn. akt VIII Ns 410/11, który jest dokumentem urzędowym, a więc zgodnie z art. 244§1 kpc stanowi dowód prawdziwości jego treści wynika, że Sąd postanowił wezwać E. S. do udziału w sprawie spadkowej i doręczył jej odpis pozwu z załącznikami.

Jednym z załączników dołączonych do wniosku było szczegółowe rozliczenie zobowiązań spadkodawczyni sporządzone przez wierzyciela (...), z którego wynika całkowite zadłużenie spadkodawczyni na dzień 16.11.2010r. na kwotę 542.744,79zł. W aktach sprawy spadkowej k. 29 znajduje się potwierdzenie odbioru przez wnioskodawczynię przesyłki sądowej zawierającej wezwanie na termin rozprawy i odpis pozwu z załącznikami. Skoro wnioskodawczyni w dniu 29 sierpnia 2011r. otrzymała odpis wniosku z załącznikami to z tą datą wiedziała już jakie jest faktyczne zadłużenie spadkodawczyni. Od dnia 29 sierpnia 2011r. należy więc liczyć roczny termin przewidziany w art. 88§2 kc do złożenia oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku. Stosowne oświadczenie wnioskodawczyni zostało zawarte w pozwie i dotarło do wiadomości uczestnika postępowania (...) w dniu 22 maja 2013r. (data doręczenia odpisu wniosku, k. 12).

Wnioskodawczyni uchybiła więc rocznemu terminowi do złożenia oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku i już z tej przyczyny jej wniosek podlegał oddaleniu.

Sąd Rejonowy w pierwszej kolejności powinien ustalić czy nastąpiło zachowanie terminu przez wnioskodawczynię przewidzianego w art. 88§2 kc, a dopiero w zależności od wyniku tego ustalenia od razu wniosek oddalić, bądź przy zachowaniu terminu badać przesłanki konieczne do uchylenia się od skutków niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku.

Skoro wnioskodawczyni nie zachowała terminu przewidzianego w art. 88§2 kc do złożenia stosownego oświadczenia woli i wniosek już z tej przyczyny podlegał oddaleniu, również apelacja podlega oddaleniu, a ocena jej zarzutów jest zbędna.

Tylko dla porządku Sąd Okręgowy stwierdza, że gdyby nawet termin z art. 88§2 został przez wnioskodawczynię zachowany, apelacja i tak byłaby oddalona. Sąd Rejonowy prawidłowo ustalił, że przeprowadzone postępowanie dowodowe wykazało, że ewentualny brak wiedzy wnioskodawczyni o rzeczywistym stanie majątku spadkowego wynikał z braku staranności wnioskodawczyni w ustaleniu majątku spadkowego. W żadnym razie nie może być przy tym mowy jakoby wierzyciel podstępnie, a więc w warunkach błędu kwalifikowanego z art. 86 kc wprowadził wnioskodawczynię w błąd, co do wysokości długów, skoro do wniosku o stwierdzenie nabycia spadku dołączył szczegółowe rozliczenie zobowiązań spadkodawczyni.

Oczywiście do uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu spadku wystarczająca jest co do zasady powołania się na błąd zwykły uregulowany w art. 84 kc, ale – jak już wyżej stwierdzono- nie było również żadnych podstaw do uznania skuteczności uchylenia się wnioskodawczyni od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku w warunkach błędu uregulowanego w art. 84kc.

Z powyższych względów na podstawie art. 385 kc w związku z art. 13§2 kpc apelacja podlegała oddaleniu. O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono na podstawie art. 520§3 kpc.